

RADOST Z NEJMLADŠÍ GENERACE

O představeních *Dvojník*, *Záblesky* a *Chlapec a strašidlo* studentů Gymnázia Přírodní škola a Gymnázia Jana Nerudy v Činoherním klubu

Tři představení, která ve čtvrtek 15. května 2025 odehrála pražská gymnázia – Gymnázium Přírodní škola a Gymnázium Jana Nerudy – v rámci přehlídky „ČINOHERNÍ KLUB UVÁDÍ“ v každoročním programu Památníku Ticha OD SVĚDECTVÍ K PODOBENSTVÍ, se stala snad pro všechny zúčastněné sváteční událostí a nezapomenutelným večerem, který se zapsal do dějin uměleckých aktivit obou škol i obou divadelních přehlídek.

Dvojník Friedricha Dürrenmatta je myšlenkově i inscenačně náročná hra. Švýcarský dramatik 2. poloviny 20. století byl na dramatickém poli jedním z největších bojovníků za lidskou svobodu a svobodné myšlení, jež chce a umí rozpoznat i čelit manipulaci těch, kteří si prostřednictvím peněz a vlády nad státními institucemi uzurpují moc na druhými. Tuto svoji rannou hru napsal v roce 1946 pro rozhlas a starším studentům Gymnázia Přírodní škola se pod režijním vedením Františka Prokopa podařilo objevit klíč k jejímu scénování: Našli jej ve vnitřním zaujetí herců-studentů, v tiché, soustředěné a nikam nespěchající stylizaci jejich jevištního pohybu i řeči, v atmosféře zšeřelé, takřka holé scény, v níž jen bodová osvětlení střídavě vykrajovala tři dramatická prostředí. Jednoduchá scénografie a rozvržení prostoru na širokém a nehlubokém jevišti Činoherního klubu napomohla vyznění hry-podobenství, v jejímž závěru herci strhli z tahů zavěšené šály bílé tkaniny, představující mramorové stěny soudního dvora, jenž stál v pozadí ideologických manipulací vedoucích k vzájemné likvidaci lidí: Když jeden – neznaje důvodů, ani souvislostí – byl vybrán jako vrah a druhý jako oběť. Studentská inscenace obě role navíc vzápětí obracela, čímž ještě znásobila apel proti ničivé mašinerii a legitimizaci bezpráví.

Autorskou divadelní hru *Záblesky* vytvořili studentky a studenti Gymnázia Jana Nerudy s profesorem Filipem H. Härtelem. Jejich hra vznikla na základě dokumentárního výzkumu profesorky Věry Hanzlíkové a jejích studentů, kteří v minulých letech pátrali po jménech a osudech židovských spolužáků z doby Protektorátu Čechy a Morava, kdy je diskriminační zákony přinutily ukončit studium „na vlastní žádost“. V inscenaci se střídaly scény ze školního vyučování, při nichž se profesor Jan Patočka věnoval dílům českých básníků, s výjevy z rodinných životů židovských, českých a německých dětí, jichž se čím dál nebezpečněji dotýkala nenávistná nacistická ideologie. Silně tu vyzněly mezihry, při nichž ze tmy jeviště i hlediště zaznívaly dětské hlasy, jež se ponejprv svolávaly k odpolední bezstarostné radostné hře, ale už napodruhé byly naplněny smutkem a tísní z obav, z narůstajících nepřátelských útoků, omezování osobních svobod a nehumánních nařízení, která dosavadní přirozený vzájemný kontakt znemožňovala. „*Proč to nemůže být jako dřív?*“ tázaly se dívky doma i mezi sebou; a opakovaně tu zazníval i Nerudův verš „*a čím jsem byl, tím jsem byl rád*“, i s navazujícím dvojverším: „*Mne osud do kolébky tvrdé dal, pak na kazajku záplatu mi přišil*“. Na konci představení přečetli studenti Divadelního souboru GJN jména těch, kteří po nuceném odchodu ze školy museli nastoupit cestu do koncentračních táborů.

Proti temnotě nacistické devastace vyvstalo v inscenaci *Chlapec a strašidlo* zářivé světlo. Hra šestnáctiletého studenta Gymnázia Přírodní škola Johana Březky dosáhla skutečně vysoko: v textu, v němž jako dramatický autor pátral po terezínských osudech čtrnáctiletého chlapce, talentovaného básníka a dramatika Hanuše Hachenburga, propojil texty z terezínského časopisu *Vedem* s každodenním životem chlapců z Domu 1 a také s Hachenburgovou původní hrou *Hledáme strašidlo*. Tu si hoši v Březkově hře a inscenaci hráli v Heimu jako loutkovou hru pro své obveselení a úlevu:

Jejími postavami byli král Analfabet Huba I., jeho garda Surových Salámů a výkonné orgány Spitomělých Analfabetů, které uchvacovaly staré a nepohodlné poddané a shromažďovaly lidské kosti. Tento král nadutě vyhlášoval, že nepotřebuje lidi nemyslicí, ale myslící tak, jak si přeje on, a když se obyvatelstvo přestalo bát smrtky, kterou si zotročil jako státní strašidlo, sám přijal roli největšího strašidla své doby. Tato Hachenburgova groteskní hra i jeho bolestně prozíravá báseň o chóru třiceti tisících spících ve špinavých zdech Terezína, „kteří se jednou probudí / a kteří jednou uvidí / rozlitu svoji vlastní krev“, se v představení staly organickou částí jevištního děje, který studenti spontánně naplnili opravdovými vztahy, kamarádstvím a společným prožíváním. K působivosti inscenace velmi přispěl dramatický smysl a scénický cit Johana Březky, jeho spolužáků a spolužáků i vedoucího pedagoga Františka Tichého, kteří v dobře nalezených mizanscénách živě představovali charaktery svých hereckých postav, jejichž předobrazy byly vedle Hanuše Hachenburga (1929-1944) i další skutečné osobnosti terezínské „Republiky Škid“: Petr Ginz, Zdeněk Ornest, Kurt Jiří Kotouč, Jiří Brady, Walter Eisinger...

Dlouholetá práce, kterou Gymnázium Přírodní škola uskutečňuje v rámci projektu Terezínská štafeta, přinesla v ten večer nebývale silný zážitek. Studentské představení *Chlapec a strašidlo* končilo společnou písní „Otazníky s odpovědí“, v níž hudbu k básni Hanuše Hachenburga složil David Kubec: „K čemu je lidstvu krásná věda? / K čemu je krása krásných žen? / K čemu je svět, když není práva? / K čemu je slunce, když není den? [...]“

Při závěrečné děkovačce všech tří představení si studenti i diváci mohli nechat vše společně prožité v sobě doznít při lidové písničce *Černé oči jděte spát*.